

December 2009

46ste JAARGANG

No. 3

NATZWEILER BERICHTEN

VAN DE

"STICHTING VRIENDENKRING VAN OUD-NATZWEILERS"

=====

BESTUUR

- Voorzitter interim:** Mr P.J.Ph. Dietz de Loos
Postbus 453
2240 AL WASSENAAR
Tel: 070 – 5129263
- Secretaris:** R. Schutrup
Burg. Wijnaendtslaan 15
3042 CA Rotterdam
Tel: 010 - 4622384
- Secretaris buitenland:** Mr P.J.Ph. Dietz de Loos
Postbus 453
2240 AL WASSENAAR
Tel: 070 - 5129263
- Penningmeester:** M.J. Vogelzang – de Loos
Eosstraat 5-3
1076 DK Amsterdam
Tel.: 020-6629822/Mob: 06-51803406
e-mail: marjolijn@swantech.nl
- Financieel adviseur:** Rutger Bakels
Koningin Emmalaan 9b
1405 CJ Bussum
Tel: 035 - 6936733

Giro Stichting 394148
- Redactie:** N. Planjer & M. de Loos
P/a Mient 42
2564 KP DEN HAAG
Tel: 070-3606796
E-mail: nplanjer@hotmail.com

INDEX

	Pag.
1. Bestuur	1
2. Index	2
3. Van de Redactie: kerstwens	3
4. Van het bestuur	4
5. Mededelingen:	
a. bedankjes	5
b. familieberichten	5
c. overige	6
6. Ingekomen brieven	8
7. Tobie de Bordes	9
8. Natzweilerreis 65 jaar later	11
9. Herdenking kamp Amersfoort	14
10. Speeches Natzweilerreis	15
11. Geboortedata oud-Natzweilers	20
12. Kalender jaarlijkse evenementen	21
13. Van de Penningmeester	22
14. De Giroloterij	22
15. Uit de krant	23
16. Boekbespreking	25
17. Stichting Cogis	27
18. Colofon	28

KERSTMIS 2009

Het bestuur en de redactie wenst iedereen hele fijne kerstdagen en een heel gelukkig 2010!

Tijd van vrede en van lichtjes,
versierde bomen en blijе gezichtjes.
Voor and'ren tijd van pijn of spijt,
van winterkou en eenzaamheid.
Het stemt wel eens tot denken...
Die bomen groen, de kleur van hoop
en in de stal nieuw leven.
Een zalige Kerst is niet te koop.
Ik wil heel graag met dit gedicht
er jou één helpen geven.

En ook voor 't nieuwe jaar
hierbij mijn beste wensen.
Niks onbereikbaars, irreëel
gewoon geluk en wat vertrouwen
om met gerust gemoed
een prachtig jaar te bouwen.

Nico Van Nieuwkerke (op gedichtenweb.nl)

VAN HET BESTUUR

OPROEP:

Wie heeft voor onze secretaris Roelof Schutrup de volgende nummers van de Natzweilerberichten:

- het eerste en tweede nummer uit 1964
- het mei nummer uit 1968
- het eerste nummer uit 1971
- het oktober nummer uit 1972
- het eerste nummer uit 1973
- het september nummer uit 1975

Graag contact opnemen met Roelof (nummer en adres zie pagina 1).

Namens het bestuur,
de redactie

MEDEDELINGEN:

a. bedankjes

b. familieberichten

Breda, 28 juli 2009.

Hierbij wil ik u ervan op de hoogte brengen, dat mw. Henny Ritter-Reilingh verhuisd is naar verpleegtehuis De Leeuwerikweide, Leeuweriklaan 26, 7203 JE Zutphen. tel: 0575-594 444.

Zij is heel content met haar nieuwe omgeving en ontvangt nu de zorg die zij zichzelf thuis niet meer kon geven. Ze vindt bezoek nog heel gezellig!

Voor informatie omtrent haar kunt u contact opnemen met:

Christine Ritter, Oude Terheijdenseweg 108 4815 CP Breda,

tel: 076-8884969 of 06-5210 5554 e-mail: ceritter@casema.nl of:

Paul Ritter, Swiftstraat 10 7312 VS Apeldoorn, tel: 055-3559417 of 06-2503 4263.

Met vriendelijke groeten, ook namens Paul, Cees en Bert, Christine Ritter.

c. overige

Nationaal Monument Kamp Vught herdacht 4 mei jl. de Tweede Wereldoorlog. Truus Hartman was aanwezig en onder de indruk van het gedicht van Celine van der Burg. Zij stuurde het volgende naar ons op:

Een strijd om vrijheid

Als een vlinder
In de storm
Vocht hij mee
In de strijd

Een lange strijd
In de diepte
Zonder uitgang
Zonder hoop

Zo mooi, kwetsbaar en dapper
Zonder twijfel, zonder angst
Soldaten stierven
En de vlinders waren weg

Een tijd van wanhoop
Ging voorbij
De storm ging liggen
Ons land was gered

Soldaten als helden
Reden door de straten
Verwelkomd en toegejuicht
Kwamen ze thuis

De strijd om vrijheid
Is voorbij
Mijn held
Is nu een vlinder

Celine van der Burg

Op zondag 15 november 2009 stond in het **Herinneringscentrum Kamp Westerbork** de geschiedenis van het vernietigingskamp Sobibor centraal. Een onderdeel van het programma was een gedeelte uit het interview met Selma Engel-Wijnberg (1922), één van de achttien overlevenden. Selma Wijnberg ontsnapte tijdens de opstand op 14 oktober 1943 met haar latere echtgenoot uit Sobibor en woont momenteel in de Verenigde Staten. Ad van Liempt interviewde Selma Wijnberg enkele maanden geleden in opdracht van het Ministerie van VWS. Het doel hiervan is haar levensverhaal voor het nageslacht vast te leggen en voor een breed publiek toegankelijk te maken. Voor meer informatie: Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Oosthalen 8 – 9414 TG Hooghalen, T (0593)592600, Wendy Doorten, communicatie.

De stichting Nederlandse Vriendenkring Sachsenhausen heeft in een uitgebreide brief laten weten dat zij per 30 november 2009 hun werk neerleggen. Na 50 jaar hebben ze door vergrijzing, vermindering van mobiliteit van de eerste en tweede generatie besloten om de vriendenkring te ontbinden. Ter afsluiting heeft het bestuur 28 november een afscheidsreceptie gehouden in Vught.

De voorzitter van het **Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg** (voormalig SFMO), de heer G.L.J. Huyser, heeft te kennen gegeven dat hij per 9 oktober 2009 het voorzitterschap overdraagt. Na veertien jaar in functie te zijn geweest, draag hij het stokje over aan de heer Mr Robert S. Croll (voorheen vicevoorzitter).

INGEKOMEN BRIEVEN

De volgende brief ontvingen wij:

Den Haag, 30 september 2009

Op verzoek van Hare Majesteit de Koningin zeg ik de Oud-Natzweilers en allen die met hen zijn meegereisd naar Frankrijk om de evacuatie van het kamp voor de 65ste maal te gedenken, gaarne veel dank voor de groet die zij op 21 september jl. van eenieder mocht ontvangen!

Het zal een bijzonder samenzijn in verbondenheid zijn geweest.

De Particulier Secretaris van Hare Majesteit de Koningin,

A.M. Leendertse-Venekamp

Tobie de Bordes wil het volgende met ons delen:

Beste vrienden,

Even een paar gedachten die ik heb over "ons" Natzweiler.

In mijn tijd, toen ik nog op kantoor werkte (1977 - 2005), en ik vertelde dat ik elk jaar mee ging naar Natzweiler, was de reactie over het algemeen: "Waarom zou je nog naar dat kamp toe gaan. Het is al zo lang geleden"!!! Mijn reactie was dan: "Juist daarom, en om de vrienden te herdenken van onze ouders die daar helaas het leven hebben moeten laten".

Het begrip van "Natzweiler" is zelfs heden ten dage nog onbekend bij vele Nederlanders. Als ik het er ook wel eens over had, over dit kamp werd er vaak gezegd: "Natzweiler? Waar is dat dan??" Dus eigenlijk kun je dan ook wel zeggen dat dit kamp eigenlijk gewoon een "Nacht und Nebel" kamp is gebleven. Zelfs na zoveel jaren.

Hoe is dat toch mogelijk dat het zo'n kamp geweest is, waar je geen minuut van je leven zeker was dat je zou overleven. Zoals vader mij dan wel eens vertelde, dat je altijd blij was als je de volgende dag haalde, en dat je de volgende dag weer blij was dat je de vorige avond had gehaald. Deze onzekerheid moet voor jullie gevangenen verschrikkelijk zijn geweest. Hoe hebben jullie het kunnen volhouden? Dan was er voor velen ook de ellende van de steengroeve, waarbij je ook nooit zeker wist of je wel weer levend terug zou keren in het kamp.

Ja, we gaan er elk jaar weer heen... Het is voor de oud-gevangenen denk ik een grote beproeving, weer onder die houten poort door te gaan, en de gedachten zullen dan ongetwijfeld boven komen van vroeger. Ik herinner me dat vader in het interview bij het NIOD, dat hij toen zei dat hij elk jaar weer in tranen onder die poort door ging. Zelf heb ik dit nooit meegemaakt, maar ik kan me dit voor zover ik dat mag, het een beetje voorstellen. En dan elke keer weer, die steile weg naar beneden, en dan weer naar boven. (Of was het indertijd een trap?) Ja, ik ben dan de tweede generatie, maar kan het me niet voorstellen, dat jullie ondanks de zware ondervoeding, dat jullie dit hebben kunnen volhouden. Het is toch een wonder, dat velen het allemaal overleefd hebben. Ik heb toch een heel diep RESPECT voor jullie allemaal, die deze ellende hebben kunnen volhouden. Hoe bedoel je doorzetters. Ook moesten jullie veel vrienden achterlaten in de kampen, die het allemaal niet meer konden bolwerken. Daarvoor is deze herdenking ook zo belangrijk.

Ook wil ik jullie heel erg danken, dat jullie vader ook zo geholpen hebben, al zou ik niet weten waarmee, want vader had mij een keer gezegd: "Je zat in die kampen met je vriendjes, die altijd voor je klaar stonden. Als je het moeilijk had dan wisten ze je wel weer even op te peppen. Moed in te spreken!!! Maar het tekent gewoon hoe je daar verder moest. Vader kan het zelf niet meer vertellen omdat hij helaas is overleden, maar ik vond dat ik dit als zijn zoon Tobie, ook maar eens moest schrijven.

Het is niet allemaal vanzelfsprekend, dat je verzetsman wordt, en dan ook nog de kampen overleefd. Je moet er karakter en wilskracht voor hebben om het te overleven. Dat hadden jullie in mijn ogen zeker. Daar wil ik jullie uit de grond van mijn hart voor bedanken.

Hartelijk dank voor het helpen overleven van mijn vader in de kampen.

Tobie

JAARLIJKSE HERDENKINGSREIS - 65 jaar later

Van 10-14 september jl. vond de herdenkingsreis plaats. Met een volle bus, wederom ter beschikking gesteld door het ministerie van Defensie, vertrok men uit Utrecht. Ook dit jaar was lt. D.J. Driezen met zijn mensen vrijwillig mee gereisd. Zij zijn in korte tijd van onschatbare waarde gebleken tijdens de reis. Waar zij konden stonden zij klaar met een helpende hand! Veel dank hier voor. Op donderdag avond arriveerde de groep en was het weerzien hartelijk. Inmiddels waren ook de autorijders aangekomen. Het weer was prachtig en zo kregen wij de mensen moeilijk aan tafel. Buiten was het nog steeds goed toeven met een glaasje in de hand.

Vrijdag stond in het teken van Straatsburg. In de ochtend maakten wij een boottocht door de stad, het oude centrum en de nieuwere wijken tot aan de Europese instellingen. De Nederlandse consul, Paul Fortmann, had zijn uiterste best gedaan van deze tocht een succes te maken. Wederom waren de weergoden ons gunstig gezind. Gelukkig maar want wij hadden een open boot! Onze chauffeurs hadden inmiddels met de grote bus moeten manoeuvreren in het oude deel van de stad, gelukkig dat er mobiele telefoons zijn tegenwoordig. Zo konden wij vrij snel na aankomst weer instappen en richting residentie van de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa rijden. Al daar werden wij allerhartelijkst ontvangen door Drs. Marcel van der Kolk, de Chargé d' Affaires. Ook troffen wij daar Mr Egbert Myjer met zijn echtgenote.

De sfeer tijdens de lunch was zo goed dat wij enigszins in tijdnood kwamen voor ons middag programma. Grote zorgen hoefde wij ons niet te maken want Mr Egbert Myjer, onze gastheer van die middag, zat immers ook aan tafel. Een korte wandeling bracht ons daarna bij het gebouw van het Hof van de Rechten van de Mens. We hadden al vernomen dat als Mr Myjer eenmaal op zijn praatstoel zit, je helemaal gegrepen wordt. Het werd een boeiende middag! Tot slot kregen we nog een rondleiding in het gebouw en zagen de rechtszaal. Helaas moesten wij wederom een wedstrijd met de tijd aangaan. Immers s' avonds stond de fakkelwacht op het programma. Ondertussen kregen wij berichten dat diegenen die op vrijdag reisden behoorlijk last hadden van stakende boeren. Op het einde van de vrijdagmiddag Straatsburg uitrijden was een lesje geduld oefenen. Ook hier vele files! In het hotel aangekomen snel aan tafel. De door files geplaagde autorijders konden uiteindelijk nog snel een hapje mee eten. Daarna weer de bus in om naar het kamp te gaan. Daar aangekomen waren de Franse behoorlijk

verkleumd. Er stond een fikse wind! Later bleek dat de wind zo hard was dat de fakkels niet aanbleven. Ditzelfde hadden we vorig jaar maar toen ging het gepaard met slagregens, donder en bliksem. Dus, al met al viel het mee! Onze militairen waren overdag al in het kamp geweest om te oefenen. Zij vormden een erewacht in het monument, zeer indrukwekkend! De trompettist, John Bessens, speelde loepzuiver, de rillingen liepen over je rug zo mooi!

Na deze ingetogen verlopen fakkelwacht weer in de bussen richting de diverse hotels. In de Fischhutte werd er nog enige tijd nagepraat.

Zaterdagochtend vroeg uit de veren om op tijd boven te zijn. De bus hoefde dit keer niet langs de bloemenzaak in Schirmeck te rijden ten einde de kransen op te halen. Het waren er zoveel dat zij dit voor ons deden.

Dit jaar was het een bijzondere herdenking vanwege het feit dat het 65 jaar geleden was dat de gevangenen op transport gesteld werden dieper Duitsland in. Zo was er een grote groep Franse oud-gevangenen maar ook een delegatie Polen. Bij het Nationale Monument werden kransen gelegd, de Last Post geblazen, de doden herdacht. Terug bij de poort formeerde de stoet zich wederom. Diegenen die slecht ter been waren, werden door enkele auto's naar beneden gereden. Daar stelde de oud-gevangenen, het vaandel en de militairen, de kransleggers, zich op en Rutger Bakels sprak enkele woorden ter nagedachtenis van de gruwelijkheden in dit kamp en sloot af het aloude gebed, het Onze Vader. Onze trompettist begeleidde dit deel van de herdenking op voortreffelijke wijze. Nadat de kransen gelegd waren bracht hij de volksliederen van Polen, Frankrijk en als laatste Nederland, ten gehore. Dit werd zeer gewaardeerd door hen, zo bleek later.

Hierna was het tijd om rustig rond te lopen, emoties te verwerken. Niet zoals andere jaren werd er naar de steengroeve gegaan. Dat stond op het programma van de volgende dag. Met een gezelschap van bijna 100 man kwamen wij bij Corinne Metzger van gelijkgenoemde Auberge. Tafels, zoals altijd weer, prachtig gedekt. Met wederom een heerlijke lunch werd dit deel van de herdenking afgesloten.

Rond 15.30 uur moesten wij aantreden bij het station van Rothau voor de plechtigheid in aanwezigheid van de sous-Prefète van Molsheim. Al wachtend op het begin werden diverse oud-gevangenen door radio, tv en de krant DNS geïnterviewd. Klokslag 16.00 uur arriveerde zij. Na enkele handen geschud te hebben begon de ceremonie. De herinneringsplaquette werd door drie oud-gevangenen, t.w. Skippy de Vaal, Pierre Rolinet voor Frankrijk en een Poolse oud gevangene, onthuld. Hierna volgde de kranslegging. Toespraken werden

gehouden in verschillende talen door oud-gevangenen, het internationaal Natzweiler Comité en Nederlandse kleinkinderen. John Bessens was ook hier belast met de muzikale begeleiding. Na afloop werd het 'Livre d'Or' getekend door o.a. Skippy. De burgemeester van Rothau heeft iedereen daarna uitgenodigd in de Salle Communale voor een Vin d'Honneur. Na dit alles was er voor de rest van het programma geen tijdsdruk meer. In alle rust naar het hotel en wederom een diner en nog meer. In de eetzaal stond een wit scherm, enkele computers en een piano....

Nicole Planjer en Marjolijn de Loos waren druk met iets bezig, iets dat maar niet lukte. Eerst maar aan tafel, daarna zien we wel verder moeten zij gedacht hebben. Uiteindelijk is met de hulp van de ook dit jaar weer aanwezige Joep a Campo, defensie attaché uit Parijs, gelukt een telefonische verbinding te maken met een internet server in Nederland om een eerste indruk te laten zien van de site in wording. Het leek een mooi idee deze tijdens de herdenking te 'lanceren'. Natuurlijk moet er nog heel veel werk verricht worden. Maar dit was nog niet alles, er stond ook nog een piano. Ruud Luttikhuisen heeft samen met zijn vrouw Christel Bakker een concert samengesteld, speciaal voor deze avond. Christel gaf toelichting over de stukken die Ruud speelde. Dit was heel bijzonder. Op zondag werd er eerst afscheid genomen van diegenen die weer naar huis gingen om maandag braaf te werken! De rest stapte in de bus om terug naar het kamp te gaan en nu in vrij te kunnen rondlopen. De steengroeve en gaskamer werden vervolgens bezocht. In de steengroeve moest er speciaal op Japie en Ernst gelet worden. Het verleden leerde ons dat zij wel eens keuvelend, zoekend naar schroefjes en moertjes, kunnen verdwijnen!

Lunch in Hotel de la Poste in Urmatt waar ten slotte de groepsfoto gemaakt werd nadat eerst de mannen op een rijtje vooraan gezet werden. Ook hier verliet een aantal de groep. Met een, nog steeds groot gezelschap, terug naar de Fischhutte voor de vrije middag (wandelen, slapen, nog steeds bijpraten). Voor je het weet zit je dan aan het afscheidsdiner. Diverse personen werden bedankt, niet te vergeten het personeel van de Fischhutte. Zij moesten het dit jaar doen zonder mevrouw Geneviève Shahl die enkele dagen ervoor haar knieschijf brak en niet mocht rondlopen (wat zij natuurlijk wel deed!). Tot in de late uurtjes bleef de harde kern buiten. Met broodjes gewapend vertrok de bus maandag op de geplande tijd.

Marjolijn de Loos

JAARLIJKSE HERDENKING KAMP AMERSFOORT

Op 13 november jl. vond de jaarlijkse herdenking in Kamp Amersfoort plaats. De opkomst was groot dit jaar. Velen van de aanwezigen waren ook mee geweest naar Frankrijk. Het was dan ook een hartelijk weerzien. Foto's, cd's werden uitgewisseld. In kamp Amersfoort bereikte ons het nieuws dat de directeur, Maurits Nibbering, geveld was door de Mexicaanse griep. Maar geen nood want Rein Nota heeft het gastheerschap op voortreffelijke wijze vervuld. Bij het verlaten van de bus waren de weer goden ons niet welgezind en kwam de regen met bakken uit de hemel. Gelukkig was men hier op voorbereid en kwam er een hele reeks blauwe paraplu's tevoorschijn.

In een stille tocht ging het naar de Stenen Man. De ons, uit Frankrijk bekende blazer van de Koninklijke Luchtmacht, John Bessems, stond al klaar. Ondanks het slecht weer klonk zijn spel weer prachtig. Roelof Schutrup sprak enkele woorden waarna er kransen gelegd werden door de Oud- Natzweilers (zonen van Jan van Kuik en Jan Smeets), de Defensie attaché uit Parijs, Luitenant Joep à Campo en Kamp Amersfoort. Dit alles gebeurde onder stromende regen. Eenmaal weer terug in de ontvangstruimte hield het op te regenen!

Zoals elk jaar werden wij hartelijk ontvangen met een warm kopje koffie door de medewerkers, vrijwilligers van het kamp. Bij deze gelegenheid vertelde Rein ook dat Stien Witmond de hele verzameling van Carel aan het kamp geschonken had. Deze verzameling konden wij nu allen bewonderen. Na afloop keerde het gezelschap weer terug naar de Soesterduinen, waar inmiddels nog enkele bekenden aangekomen waren, voor de lunch. Rond 15.00 uur ging men weer uiteen.

Marjolijn de Loos

NATZWEILERREIS 2009

Dit jaar herdachten wij 65 jaar Natzweiler. Deze bijzondere herdenking hebben we dit jaar samen met de Fransen en ook de Polen gevierd. Hieronder volgen de vertalingen van de speeches die zijn gehouden bij het station Rothau.

Zaterdag 12 september 2009

CEREMONIE 65 jaar na de evacuatie uit LE STRUTHOF

Mevrouw de sous-Péfète
Heren burgemeesters
Mevrouw de directrice van het CERD
Mevrouw de directrice van ONAC
Mijnheer de stations chef
Mijn dierbare vrienden
Dames, heren,

Deze plaquette die wij zojuist onthuld hebben werd in 1987 geïnaugureerd aan de binnenzijde van dit station. Het was een initiatief van de Franse vriendenkring. Dit gebeurde in aanwezigheid van uitgebreide internationale delegaties, de lokale bevolking en vele oud-gevangenen.

Om te herdenken dat het kamp 65 jaar geleden geëvacueerd werd hebben wij besloten deze plaquette te verplaatsen van binnen naar buiten; op deze wijze is deze duidelijker zichtbaar en toegankelijker.

Wij zijn nu hier allen verzameld, de plek die ons herinnert aan de transporten, het kamp en elke keer weer een nieuw avontuur. Wij herinneren ons de ontvangst in het kamp : Jullie komen binnen door de poort maar gaan er via schoorsteen uit". Het was verschrikkelijk, de ergste foltering, honger, kou, de stokslagen, onmenselijke arbeid hebben ervoor gezorgd dat velen onder ons verdwenen zijn.

Inwoners van Rothau, ondanks de verboden en risico's die u heeft gelopen, u hebt cohorten gevangenen komende uit heel Europa voorbij zien gaan.

Verscholen achter uw gesloten luiken hebben wij wei degelijk uw aanwezigheid en compassie, die u niet mocht tonen, gevoeld.

Dank voor het medeleven, de gebaren, zo gevaarlijk, die u voor ons had tijdens onze gehele gevangenschap.

U hebt mannen naar boven zien gaan en slaven in gevangenenistenuë zien vertrekken.

Wij verlieten de hel van de Elzas om naar het kamp Dachau te gaan en onze lijdensweg ging door: Geen enkele gedeporteerde mocht levend in de handen van de geallieerden vallen!

Wij zijn erg blij met deze dag, georganiseerd samen met uw gemeente (Rothau), te midden van u allen de herinnering aan deze verschrikkingen levend te houden en onze vrienden te eren die in deze hel verdwenen zijn. VERGEET HET NIMMER: LE STRUTHOF blijft een getuige van wat fanaten hebben kunnen creëren en gerealiseerd hebben: een geplande uitroeiing van miljoenen mensen.

De overlevenden verdwijnen en kunnen niet meer getuigen, maar een nieuwe generatie komt en neemt het over om ons werk, de herinnering levend te houden. Het Centre Européen du Résistant Déporté, de vriendenkringen zijn zich bewust van de waarden van ons erfgoed en hebben de fakkel overgenomen.

Velen bezoeken LE STRUTHOF en vragen zich het waarom van deze uitroeiing af.

Ik denk dat u altijd hier zult zijn om hierop te antwoorden.

DE HERINNERING MAG NOOIT VERLOREN GAAN

Pierre Rolinet

Voorzitter van de Franse vriendenkring Natzweiler
Ceremonie 65 jaar na de evacuatie van Le Struthof

Mevrouw de sous-Péfète

Heren burgemeesters

Mevrouw de Directrice van het CERD

Mijnheer de directeur interpartemental van de oud gevangenen

Mijnheer de stationschef

Mevrouw de directrice van ONAC

Lieve vrienden

Het is 65 jaar geleden dat de geallieerde troepen in Normandië landden en wij de hel van de Elzas verlieten om te integreren in andere kampen, dieper Nazi Duitsland in.

50.000 mannen komende uit verschillende delen van Europa zijn deze weg zonder ziel gegaan. Wij wisten niet dat dit station de poort tot de hel was waar wij de meest gruwelijke verschrikkingen ondergingen.

20000 van ons zijn nooit meer beneden gekomen. Hun as rust, zonder grafmonument, voor eeuwig op de helling van deze vervloekte berg.

Vandaag, de geredden die wij zijn, wij buigen voor de herinnering van onze Europese heiden. Zij kozen voor de strijd tegen onderwerping en dictatuur. Europa,(eindelijk verlost van dit onmenselijke monster) vindt zijn waarden terug alsmede de broederschap.

De banden die wij gesmeed hebben tijdens deze lijdensweg en de folteringen hebben ons gemaakt, onsterfelijken van deze tragedie.

Dit was de prijs die betaald moest worden om vrede en vrijheid terug te vinden.

R. Salomon 11908

Voorzitter van het Comité Exécutif

Boris Pahor, Sloveense gedeporteerde (uit l'adresse sur la planche
Enkele dagen voor de evacuatie)

"Voor onze ogen strekt de eeuwige berg zich uit, stille getuige en sinds enkele maanden vesting van onze vernietiging. De berg strekt zich ook uit tot in onze oren met het geblaf van de honden van de SS-ers.

Maar die ochtend een flits, een witte vlag wapperend op het sanatorium (van Schirmeck). Er wonen mensen want zij hebben deze kleine vlag gehesen....

Natuurlijk! De geallieerden staan voor Belfort!

Over een maand is het voorbij zei Tomasz. Ik zeg het je!

Wat is voorbij? De oorlog of wij? Wij gaan weg en de herdershonden blaffen niet meer in de nacht. Zij zullen allen Tomasz op vrachtwagens en in beestenwagens laden, zij laden onze angsten ook in en brengen alles naar een oord waar nog meer ovens en schoorstenen zijn.

Waarom ben je in deze gemoedstoestand, mijn arme Tomasz?

Wij gaan het kamp verlaten, zeg ik koeltjes.

Ja, wij gaan naar Dachau."

Jean Leger, Franse oud-gevangene

De evacuatie: de afdaling naar Rothau.

"Goed omringd door een grote troep zwaar bewapenden SS-ers - het hele bestand SS-ers uit de omgeving is paraat voor deze operatie - legt een lange grote groep gevangenen te voet de tientallen kilometers af die het kamp van het station Rothau scheiden. De honden blaffen rauw en trekken aan hun riem: zoveel vlees van de gevangenen vlak bij hun kaken windt hen op. De kapos schreeuwen en slaan in op de rijen met hun gummi knuppels: zoals altijd.

In deze uitrusting traverseren wij het dorp Rothau waar de bewoners de order kregen ver van hun ramen te blijven. Toch, achter half gesloten gordijnen zie ik een vrouwengezicht dat huilt."

Paul Eluard, Liberté

Op mijn schoolschriften
Op mijn lessenaar en de bomen
Op het zand, op de sneeuw
Schrijf ik je naam
Op de veld en, op de horizon
Op de vleugels van de vogels
En op de schaduw van de molen
Schrijf ik je naam
Op de ontwaakte paden
Op de uitgespreide wegen
Op de ondergelopen wegen
Schrijf ik je naam
En met de macht van het woord
Hervat ik mijn leven
Ik ben geboren om je te kennen
Om je te benoemen
VRIJHEID

Speech Poolse oud gevangene Rothau 12 september 2009

Dames en heren, lieve, beste vrienden, ex-gevangenen van concentratiekamp Natzweiler en subkampen.

Vandaag zijn wij bijeengekomen op een plek van martelaars om diegenen die uitgeput waren door het harde werken, ziektes, mishandeling of wei vermoord, te herdenken.

Ik zal in het kort mijn ervaringen vertellen, dat zijn niet alleen die van mij, maar ook van duizenden andere ex-gevangenen die een door de Duitse Nazi's gecreëerde hel hebben meegemaakt.

Op 12 september 1944, werden 3500 jonge mannen gevangen genomen tijdens de Warsaw opstand die begon op 1 augustus 1944 (deze opstand wordt dikwijls verward met de opstand in het Warsaw Getto die begon in april 1943). Wij werden naar het concentratiekamp Dachau gebracht en na 2 weken quarantaine werden 1060 van ons overgeplaatst naar commando Mannheim-Sandhofen. De rest (1500 man) werd naar Frankfurt am Main gebracht. (dit waren concentratiekampen vergelijkbaar met Natzweiler). Wij werden opgesloten in een met prikkeldraad omheinde school.

Wij werden als dieren voortgedreven door "vacheman" naar een 5 km verder gelegen fabriek DAIMLER BENZ. Wij werkten 10-15 uur per dag.

Meestal kregen wij in de fabriek 1 liter soep en in de avond in het kamp - een snee brood (1 kilo per 5 personen) en 1 kil margarine of een lepel jam. Het ontbijt was net zoo. Onderweg naar de fabriek werden er stenen gegooid en gevloekt. Er werd Poolse bandieten en Poolse zwijnen geschreeuwd. De honger werd erger en erger, wij zaten onder de luizen, wij werden zwakker en een aantal van ons overleed.

Rond de kerst werd een groep van ongeveer 450 man naar het KC Buchenwald gestuurd. Twee weken later ging een groep naar Frankfurt am Main naar de fabriek van Adler Werke waar wij een oude vriend uit Warsaw ontmoetten. De bewakers hier waren het ergste. We sliepen in een hal zonder ramen, de slaapplek bestond uit een smalle plank waarop wij in onze werkkleren doodmoede neervielen. Wij werden door ongelofelijk veel luizen gebeten.

De honger was vreselijk, de porties werden steeds kleiner. Wij werden naar het werk gedreven door kapo's, lager eltersten en 'vacheman', onze lichamen raakten uitgeput en velen stierven.

Het duurde tot half maart 1945. Op een nacht hoorden we het alarm, maar we werden niet naar de schuilkelder gestuurd. (wat wij verwachtten) maar we marcheerden in rijen van vijf man door SS-ers gedreven in onbekende richting. Het was mijn eerste dodenmars. Wij vertrokken met 1100 man en 550 bereikten Buchenwald, de anderen waren onderweg doodgeschoten.

Degenen die door uitputting in de sloot naast de weg vielen, werden door de SS-ers doodgeschoten. Ik overleefde twee dodenmarsen (de tweede ging van Flossenburg naar Dachau).

Na de oorlog, in 1960, waren er nog 50 man van de 3500 in leven, nu zijn daarvan nog slechts 13 man in leven. Misschien hebben wij het overleefd om de waarheid over deze verschrikkelijke tijd te kunnen vertellen en om te waarschuwen voor een herhaling hiervan.

Ik wens u en de volgende generatie dat zij een dergelijke tragedie niet aan den lijve hoeven te ondervinden.

Dank U.

GEBORTE DATA OUD-NATZWEILERS

04-01-1922	Jaap	van Mesdag
30-01-1921	Don	Bamberg
18-05-1922	Skippy	de Vaal
13-06-1918	Leo	van der Tas
16-06-1916	Velo	Bierman
14-07-1923	Ernst	Sillem
11-08-1922	Abe	Muhlbaum
18-08-1921	Jan	Smeets
19-08-1912	Wim	Roessingh
02-09-1919	Philip	Oprel
13-10-1924	Thijs	Bovenlander
30-10-1919	Pim	Reijntjes
06-12-1921	Jan	van Kuik

KALENDER JAARLIJKSE EVENEMENTEN

Natzweillerreis 2010:

Donderdag 9 t/m maandag 11 september

21 januari 2010	<u>GGZ kennisdag 2010</u> Geestelijk gezonde gemeente: samenwerken en investeren in psychische gezondheid in de lokale omgeving	Apeldoorn	
25-29 januari & 1-3 februari 2010	<u>Practice oriented course 'Mental health and psychosocial support in post conflict areas'</u>	Putten	
11 februari 2010	<u>Hulpverlening bij oorlogs- en geweldstrauma</u> Vijfdaagse cursus. Brede inleiding in de theorievorming over psychotrauma, en een oriëntatie op de theorie en praktijk van traumabehandeling	Utrecht	
3 maart 2010	<u>Traumatisering in de kindertijd: chronisch trauma en de therapeutische relatie</u> Congres Landelijk Centrum voor Vroegkinderlijke Chronische Traumatisering (LCVT)	Zwolle	
11, 18 en 25 maart 2010	<u>Hoe krijg ik mijn verhaal op papier?</u> Workshop van drie dagdelen die u op weg helpt om uw levensverhaal te verwoorden	Utrecht	
23 april 2010	<u>Evidentie en existentie. Evidence-based behandelen en verder...</u> Studiebijeenkomst KSGV	Tilburg	
13-16 juni 2010	<u>Migration, next generations and future of transcultural psychiatry</u> International Conference on Transcultural Psychiatry (NVvP)	Amsterdam	
1-2 oktober 2010	<u>2nd International Conference on Survivors of Rape</u> A multidisciplinary approach	Utrecht	

Kijk voor meer informatie over deze evenementen op www.cogis.nl/agenda

VAN DE PENNINGMEESTER

Op gironummer: 394148 kunt u uw bijdrage overmaken. De Vriendenkring is u bij voorbaat heel erkentelijk.

GIROLOTERIJ

De activiteiten van de Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers, waaronder de uitgave van dit blad, worden mede mogelijk gemaakt door de opbrengsten uit de Giroloterij en de Bankloterij.

Uw deelname aan de Giro- en of Bankloterij wordt daarom van harte aanbevolen.

UIT DE KRANT.....

De Telegraaf 30 oktober 2009 – Historicus met een pijnlijke boodschap voor Zwitserland

Jean-François Bergier (1931 – 2009)

De Zwitserse historicus Jean-François Bergier kreeg in 1996 de moeilijke taak om het oorlogsverleden van zijn land te onderzoeken.

Het Zwitserse oorlogsverleden rustte in 1996 op de schouders van historicus Jean-François Bergier, die gisteren is overleden. En met dat oorlogsverleden ook het internationale vertrouwen in een land dat zichzelf graag zag als een lichtend voorbeeld voor de wereld: neutraal, democratisch, betrouwbaar. Toen Bergier in 1996 voorzitter werd van een internationale historische commissie die het Zwitserse oorlogsverleden moest onderzoeken, had hij geen idee wat hem boven het hoofd hing. “Als ik dat wel had geweten, had ik het niet gedaan”, zei hij achteraf. Bergier was weliswaar economisch historicus, maar zijn belangstelling ging uit naar de Middeleeuwen. Ineens werd hij geconfronteerd met de lobbymethodes van enkele Amerikaansjoodse organisaties, met de weerstand van bedrijven om hun archieven te openen, met Zwitserse politici die weigerden zich deemoedig te tonen.

Zwitserland lag toen al een jaar onder vuur van de Internationale gemeenschap. Het land had, zeiden Joodse organisaties, geheuld met de nazi's en op een schandelijke wijze geprofiteerd van het vertrouwen van Joden die hun bezittingen in veiligheid probeerden te brengen bij Zwitserse banken. Nabestaanden kregen bezittingen van hun in concentratiekampen overleden familieleden na de oorlog niet meer terug.

Zwitserland was in paniek. De populistische politicus Christoph Blocher vergeleek zijn collega's met een stel kippen in een kippenhok waar een vos omheen sluipt. Veel Zwitsers waren het met Blocher eens dat het Alpenland onrecht werd aangedaan en zelfonderzoek onnodig was.

In dat klimaat begon Bergier aan zijn opdracht. In 2001 was het werk voltooid, 25 delen en 11.494 bladzijden later. In de tussentijdse rapportages, bedoeld om de druk van de ketel te halen, legde Bergier zijn land regelmatig op de pijnbank. Hij prikte de mythe van de neutraliteit door – “de combinatie van militaire en morele weerbaarheid” noemde Bergier dat in 2002 in een interview met deze krant. De vluchtelingenpolitiek was halfslachtig geweest en had

Joodse levens gekost, de banken hadden vuile zaken gedaan met de nazi's en het bedrijfsleven had van de oorlog geprofiteerd. Het was mede aan zijn minzame, vaderlijke karakter te danken dat de Zwitsers deze harde boodschap accepteerden en dat Bergier zijn land door een van de meest tumultueuze periodes van zijn bestaan loodste.

Doodencel 601 nu monument

Van onze Haagse redactie Scheveningen, vrijdag 11 december 2009 – De wereldberoemde Doodencel 601 in de Scheveningse gevangenis komt op de gemeentelijke monumentenlijst. De gemeente Den Haag liet gisteren weten dat de procedure om dit voor elkaar te krijgen in gang is gezet. Hiermee wordt de cel in het voormalige Oranjehotel, waar in de Tweede Wereldoorlog de verzetshelden in afwachting van het vuurpeloton hun laatste dagen sleten, gered van de sloophamer. Het deel van de Penitentiare Inrichting Haaglanden waar de 'Doodencel 601' onderdeel van uitmaakt, sluit echter binnenkort. De stichting Oranjehotel heeft het college van burgemeester en wethouders daarom gevraagd om steun voor het behoud van de historisch belangrijke plek.

Burgemeester Jozias van Aartsen heeft steun toegezegd in de vorm van bescherming. "Het gaat om belangrijk nationaal erfgoed uit de bezettingstijd en is vanzelfsprekend ook van groot belang voor de gemeente", aldus de burgemeester. Vanuit de 'doodencellen' werden veroordeelden voor executie naar de Waalsdorpervlakte gebracht. Dankzij het in 1946 opgerichte Comité Oranjehotel is de cel nog altijd ingericht zoals in de Tweede Wereldoorlog. Jaarlijks vindt op de laatste zaterdag van september een herdenking plaats.

BOEKBESPREKING

Op 22 november 09 is het eerste exemplaar van het dagboek '**Alles ging aan flarden**' aangeboden aan Jet Bussemaker, staatssecretaris van het Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

In het dagboek beschrijft (de tot voor kort onbekende auteur) Klaartje de Zwarte-Walvisch haar rampzalige ervaringen op weg naar de vernietiging. Na haar arrestatie in 1943 wordt Klaartje enige tijd vastgehouden in de Hollandsche Schouwburg. Elke dag noteert ze de taferelen van wanhoop op deze verzamelplaats voor joden. Daarna verblijft ze drie maanden in kamp Vught, van 2 april tot 1 juli. Ze schrijft vrijwel elke dag over de dwangarbeid, de wreedheid van de bewakers en het gruwelijke kindertransport, waarvan ze begin juni 1943 ooggetuige is. Bij aankomst in Westerbork wordt haar tas doorzocht. "Ik stond duizend angsten uit, want in mijn grote tas had ik, tussen de voering genaaid, al mijn notities, die ik in Vught geschreven had." In vernietigingskamp Sobibor eindigt haar leven. Klaartje schreef over haar dagboek: "Ik hoop vurig dat alles wat ik hierin heb geschreven nog eens de buitenwereld zal bereiken."

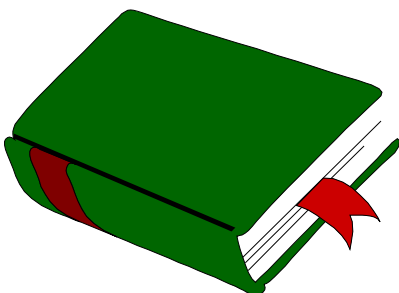
Het boek is een lange aanklacht tegen haar vervolgers, geschreven in een directe, rauwe stijl. Enige jaren terug is het geschonken aan het Joods Historisch Museum. Reconstructie van de gebeurtenissen wees uit dat Klaartje de Zwarte het dagboek, kort voor haar deportatie naar Sobibor, in handen heeft gegeven aan haar zwager Salomon de Zwarte, die het uit Westerbork heeft gesmokkeld.

Alles ging aan flarden

Amsterdam, Uitgeverij Balans

256 pagina's, ISBN 978-94-600-3218-9

Prijs: € 17,95

De geest van het verzet

Koningin neemt boek over de geschiedenis van de Nederlandse Vereniging van Ex-Politieke Gevangenen in ontvangst.

Ter gelegenheid van de opheffing van de EXPOGE is bij de uitgeversmaatschappij Walburg Pers te Zutphen het boek "De geest van het verzet" uitgegeven. Het boek is geschreven door Tom de Ridder. Op maandag 28 september, tijdens het slotcongres van de EXPOGE, werd het boek gepresenteerd op Paleis Het Loo. Hare Majesteit de Koningin heeft het eerste exemplaar in ontvangst genomen.

ISBN 978.90.5730.585.6

Prijs: euro 24,95

192 pagina's

Uitgeversmaatschappij Walburg Pers

STICHTING COGIS

Kenniscentrum vervolging, oorlog en geweld

Voor vragen op het gebied van wetten en regelingen voor oorlogsgetroffenen, maar ook voor vragen over zelfhulpgroepen, therapeutische hulp of maatschappelijk werk, en voor literatuur over de tweede wereldoorlog en zijn gevolgen, kunt u terecht bij de Stichting Cogis.

Oorlogsgetroffenen, hun partners en kinderen (ook de naoorlogse generatie) zijn welkom bij

Stichting Cogis
Churchillaan 11, 3527 GV Utrecht
Tel: 030-234 34 36 (09.00 - 13.00 uur; bibliotheek 09.00 - 17.00 uur)

Bezoek is - na telefonische afspraak - iedere dag mogelijk.

“De bijdrage van Bank Giro Loterij en de Lotto maken het werk van het Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg mogelijk”.

COLOFON

Redactie	Nicole Planjer & Marjolijn de Loos
Inzenden kopij	Nicole Planjer Mient 42 2564 KP Den Haag Tel: 070 – 3606796
Uiterste datum inleveren kopij: <i>(indien getypt in computer, s.v.p. per e-mail of diskette meesturen)</i>	15 februari 2010
Eindredactie	Nicole Planjer e-mail: nplanjer@hotmail.com & Marjolijn de Loos
Printed by	GrandPrix Copyrette Parnassusweg 214 1076 AV Amsterdam Tel: 020 – 664 59 09 Info@grandprixcopyrette.nl
Reisorganisatie	Marjolijn de Loos en Hannie Holleman e-mail: marjolijn@swantech.nl